

یادداشت

زندگینامه به سبک انیمیشن فوتبال‌یست‌ها

سحر عصر آزاد
منتقد سینما

فیلم سینمایی «بیرو» یک اثر زندگینامه‌ای درباره قهرمان ملی حال حاضر فوتبال ایران است که وجه امتیاز آن در سبک و سیاق ساخت بخش فوتبالی کار است نه بخش دراماتیک آن.

مرتضی علی عباس میرزایی بعد از فیلم‌های «انزوا» و «خون خدا» که خارج از جریان اصلی سینمای ایران ساخته شدند و مورد توجه مخاطب خاص قرار گرفتند، این بار نیز نگاه خود را به درامی آشنا و تکراری با تکیه بر کارگردانی و دکوپاژی خاص متمایز کرده است.

فیلم داستان زندگی علیرضا بیرانوند، دروازه بان تیم ملی فوتبال ایران است که مقطعی از نوجوانی او را از تلاش برای ورود به این ورزش در شهرستان تا تثبیت به‌عنوان یک دروازه بان منحصر به فرد به تصویر می‌کشد.

قصه رشد یک قهرمان از حضيض تا اوج که در زندگی همه قهرمانان کمابیش مشابه است و تنها جزئیات در آن تغییر می‌کند، علاوه‌بر آنکه بواسطه ذکر این خاطرات توسط بیرانوند در موقعیت‌های مختلف، تازگی مواجهه با وجهی جدید از زندگی این قهرمان ملی هم وجود ندارد.

کارگردان همچون دو فیلم قبلی‌اش، با تکیه بر این نکته که به شکل کلی قصه و درام جدیدی برای روایت وجود ندارد، تمرکز خود را بر نوع و زاویه نگاه و کارگردانی این زندگینامه ورزشی قرار داده است.

فیلم‌های ورزشی گونه‌ای جذاب از سینما بخصوص برای جذب مخاطب هستند که متأسفانه در ایران سابقه روشن و قابل استنادی ندارند و شاید بتوان از معدود موارد ناکام آن به «سونامی» و «لاله» اشاره کرد که البته درام زندگینامه‌ای نبودند بلکه فقط عنوان فیلم ورزشی را یدک می‌کشیدند و در نهایت هم موفق به جذب مخاطب نشدند.

فیلمساز در «بیرو» آزمون و خطای خود را در عرصه این نوع فیلم‌ها در سابقه سینمای ایران، متکی بر قصه‌ای تکراری و کلیشه‌ای از نوجوانی کرده که بار فقر، مخالفت پدر، تمسخر جامعه سنتی شهری کوچک و... را تنها با عشق بر دوش می‌کشد اما یک رویای بزرگ دارد، رؤیایی که تحقق یافتن اش برای مخاطب

امروز به اثبات رسیده و به همین دلیل هم موانع و لحظه‌های تراژیک آن نمی‌تواند کنجکاوی برانگیزی داشته باشد. به این ترتیب تنها برگ برنده و امتیاز فیلمساز برای متمایز کردن فیلم و جذب مخاطب، همان بخش فوتبالی بوده که بهره نسبی خوبی هم از آن برده است.

«بیرو» در بخش ورزشی و بازسازی صحنه‌های فوتبالی به نوعی وامدار دکوپاژ و میزانشن‌هایی به سبک انیمیشن محبوب دهه ۷۰ شمسی در تلویزیون

ایران است. انیمیشن «فوتبال‌یست‌ها» که هنوز هم پخش آن برای چندین نسل می‌تواند خاطره برانگیز و جذاب باشد.

فیلمساز با مانور بر مایه‌های مستعد این جذابیت و خاطره انگیزی، تمرکز خود را بر نزدیک شدن به حس این لحظه‌ها و تأکید بر ری اکشن‌ها در قاب‌های بسته قرار داده و به همین دلیل هم سکانس‌های بازی و تمرین و فوتبالی فیلم را می‌توان تجربه‌ای تازه برای همراهی با یک فیلم ورزشی زندگینامه‌ای دانست و الا اگر بخواهیم فیلم را با تکیه بر روایت خطی گزینشی، کاراکترهای تیپیکال و کلیشه‌ای از پدر و مادر تا مربی و...، نقاط اوج و فرود و حتی فینال قابل پیش‌بینی، بازی توأم با اغراق بازیگران در اغلب لحظات بررسی کنیم، راه به جایی نمی‌برد.

نگاه

بیرو، روی دور تند!

پوریا فرجی
منتقد سینما

فضای ابتدای فیلم، ایستادن یک قهرمان روی یک تپه شبه قله افتخار را تداعی می‌کند. فیلمساز شروع روایت را در یک نقطه اوج در زمین چمن بازی‌های جام جهانی ۲۰۱۸ و در آستانه میچ‌اندازی قهرمان داستان با کریستیانو رونالدو ترسیم می‌کند و از آنجا با یک بک مبهم به گذشته باز می‌گردد تا بگوید قهرمان چگونه ترقی کرد تا روزی بتواند در مقابل کریس رونالدو قد علم کند! لذا اینگونه به خاستگاه و سطح قهرمان‌بینی و قهرمان‌سازی در سینمایی که بیرو تلاش می‌کند تا خود را در کلیشه‌های آن جا بیاندازد پی می‌بریم.

عمده ضعف پایه‌ای بیرو در نگاه متنی آن خلاصه شده، لذا منطق قالبی که برای آن اندازه گرفته‌اند قابل نقد است. درک سینمای بیرو از قهرمان، ایستادن وی در جایگاهی است که بتواند ضربه پناالتی فوتبالیستی را دفع کند که او نیز با مصایب فراوان در زمین سبزرنگ سری در سرها درآورده و در جهان فکری هواداران‌اش قهرمان شناخته می‌شود؛ در واقع نقطه غایی و عالی قهرمان‌سازی بیرو نه به یک نقطه ذاتی و اصیل و ملی بلکه به یک نقطه عاریتی تعلق دارد که بارها توسط قهرمانان فوتبالیست، پیش از قهرمان اصلی این داستان تصاحب شده است. بنابراین بیرو سقف دستیابی به قهرمان را نه در حد ملی

و با چهارچوب‌های سینمای استراتژیک بلکه با اغماض در حد رکوردهای ورزشی در قالب سینما تصور کرده است، لذا معنای قهرمان پیشاپیش تعیین و قالب‌بندی شده است و ارتفاع پرواز قهرمان نیز مشخص است و صرفاً فیلم می‌خواهد بگوید او چگونه قد کشید تا بتواند به این سقف کوتاه سر بساید!

بیرو مملو از امید است و خوش ساخت و خوش ریتم با فضاهایی توأم با خوشی و غم ذاتی زندگی و نزاع همیشگی میان خیر و شر در کالبد قهرمان و ضد قهرمان، اما آنچه به وضوح در این فیلم نمایان است، پیشرفت فضای غالب اثر با حراف‌های ضمن دیالوگی در متن است، چراکه تصویر، کمتر سخن می‌گوید و بیشتر کلام لخت و عریان فضای قصه را پیش می‌برد. لذا بار روایت داستان معمولاً از گرده تصویر سینمایی با تمام اقتضائات و ملزوماتش در انتقال مفهوم و پیام برداشته شده و بر دوش کلام مستقیم قرار داده شده است. فاصله زیاد روایت‌ها از اصل بیان تصویری سینمایی باعث می‌شود تا اثر به وضوح زبان بی‌زبانی باز کند و به مخاطب بگوید من را سینما نخوان! این مسأله وقتی بیشتر عیان می‌شود که در مقطعی فضای داستان موقتاً به یک کندی ریتم دچار می‌شود و در این لحظات است که ضمن فروکش کردن هیاهوها در ریتم بالا، اثر سطح کیفیت سینمایی خود را لو می‌دهد.

بازی نقش‌های محوری عمدتاً از کیفیت مناسب برخوردار است و رعایت جزئیات در ارائه بازی‌ها منجر شده تا برخی فضاسازی‌ها، کمی از ضعف‌های کار بکاهد و در موقعیت‌هایی فضای فیلم را کمی قابل تحمل کند، این روبه وقتی جذاب‌تر شده که یک کمدی نرم و پرداخت شده و صدالبته به اندازه در روایت داستان، توانسته است گاهی نمکی به کیفیت برخی بازی‌ها بیافزاید.

در بیرو، فیلمساز یک سرگذشت پر فراز و نشیب با حجم بالای درد و ملالت را به قاب سینما سپرده؛ او می‌توانست با درک صحیح‌تر از نقش و جایگاه قهرمان در سینما و تفوق بخشی به تصورات‌اش از مفهوم شخصیت یک قهرمان زخمی و سربلند از سختی‌های زندگی در مسیر قهرمانی، یک استاندارد تازه در انعکاس قهرمان با جاذبه‌های ایلّی، ملی و ورزشی حتی در سطح سینمای بین‌الملل خلق کند. ضمن آنکه در دنیای واقعی، شخصیت حقیقی بیرو اساساً دارای یک سرگذشت پیشاقهرمانی سراسر تراژیک و تلخ است که همه می‌توانست ضمن انعکاس منطقی‌تر عنصر امید، به درک بهتر مخاطب ایرانی و جهانی از ذات و شخصیت و موجودیت یک قهرمان اصیل ایرانی در سینمای ملی بیانجامد.

بیرو

- نویسنده و کارگردان: مرتضی علی عباس میرزایی
- تهیه‌کننده: مجید برزگر
- بازیگران: حسین بیرانوند، رضا داوودنژاد، سعید داخ، صحرّا اسداللهی، سهیل قنادان، مهدی زمین‌پرداز، ستایش تارانی، ساراوالیانی...
- فیلم داستان زندگی علیرضا بیرانوند، سنگربان تیم ملی فوتبال ایران را به تصویر می‌کشد. پس از درخشش بیرانوند در جام جهانی ۲۰۱۸، سرگذشت پر مشقت این چهره نظرات را به خود جلب کرد.

